

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

תוכן

- א. סוכה ואחר כך זמן חיובא דיומא עדיף.....1
- ב. מברך על היין ואחר כך מברך על היום שהיין גורם לקידושא שתאמר דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר קודם.....3
- ג. מרים בת בילגה שהמירה דתה משום ברתיא קנסינן ליה לדידיה.....4
- ד. טוב לצדיק טוב לשכינו שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו.....5
- הדרן עלך החליל.....5

דף נו.

א. סוכה ואחר כך זמן חיובא דיומא עדיף

כבר התבאר לעיל דף מו. שסדר הקידוש¹ בליל א' של סוכות – בתחלה מברך על היין בורא פרי הגפן, ואח"כ אומר קידוש היום, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וכו', ואח"כ יברך² אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בספה, מכיון שאי אפשר לברך על הסוכה קודם שיברך על קידוש היום, שהרי על כרחך צריך היום להתקדש תחלה קודם שיתחייב בסוכה, ואח"כ מברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה באחרונה, לפי שברכה זו חוזרת על קידוש היום ועל מצות סוכה.

בין שהסוכה היתה עשויה ועומדת עם הסכך מכבר, ובין שעשאה קודם חג הסוכות, כיון שלא בירך עליה אז בשעת עשייה, א"כ מוטל עליו עכשיו לברך זמן על קיום המצוה של סוכה³.

בדיעבד אם עבר ובירך זמן, ואח"כ סוכה אינו חוזר לברך זמן, שאומרים אנו שברכת הזמן הולכת גם על הסוכה שהזכיר אחריה⁴.

¹ שו"ע ונו"כ תרמג א

² ראוי לומר ברכה דסוכה בקול במשיכה בניגון כשאר ברכות דקידוש וה"ה בכל שאר ברכות ירגיל לומר בקול רם כי הקול מעורר הכונה. מ"ב שם ס"ק ה

³ מ"ב שם ב ובה"ל שם ד"ה ואח"כ

⁴ מ"ב שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

להרמב"ם, מקדש מעומד⁵ ומברך לישב בסוכה, ויושב⁶, ואח"כ מברך זמן⁷. ונוהגים כדעת הרא"ש שאין מדקדקים לעמוד בשעת הקידוש אלא מקדשין אפילו מיושב, ואף ברכת לישב בסוכה אומרים אפילו מיושב. ואף על פי שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן והיה נכון לברך לישב בסוכה קודם שישב לאכול שהישיבה היא המצוה⁸, שניכר העכבה והקביעות⁹. אולם שלפי עיקר המצוה שאנו מברכין עליה היא האכילה, שהרי אם יושב בסוכה ואינו אוכל אינו מברך, לפיכך אין אנו חוששין אלא להקדים הברכה להאכילה שהיא עיקר המצוה שעליה מברכין, אבל לא להקדימה לפני הישיבה והקביעות לפי שהיא לבדה בלא אכילה אינה עיקר המצוה שעליה מברכין.

כל זה בליל יום טוב או בליל שבת שיש בהן קידוש היום, לכך הוא סומך ברכת הסוכה לקידוש היום, שהוא תחילת האכילה¹⁰. אבל בשאר סעודות החג, עריך לסמוך ברכה זו לאכילה שהיא עיקר המצוה שעליה מברכין.

מן הדין היה ראוי לברך ברכה זו קודם ברכת המוציא, שהרי חובת ברכה זו חל עליו מתחלה מיד שישב לאכול¹¹, וראוי להקדימה לברכת המוציא שאינה חובה עליו עד שרוצה לטעום.

⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

⁶ דלדעתו הישיבה היא תחלת עשיית המצוה ויש לו לברך עובר לעשייתן היינו קודם עשיית תחלת המצוה ויש לו לנהוג כן כל שבעת הימים. והנה לדעת המ"ז גם הרמב"ם מודה להרא"ש דאם אוכל מעומד יכול לברך לישב בסוכה, דהכוונה היא העכבה בסוכה כמו שכתוב ותשבו בקדש ימים רבים, ולדעת הב"ח אם אוכל מעומד אינו יכול לברך לישב בסוכה לדעת הרמב"ם, ולאכול בלי ברכה גם כן אינו רשאי, ועל כן מוכרח לישב ולברך אם לא שהוא אנוס ואינו יכול לישב. מ"ב שם ד שער הציון ס"ק ד.

⁷ ובביאור הגר"א מצדד כדעת הרמב"ם ועיין במור וקציעה דדעתו דבקידוש היכי שהוא מוציא בזה לאחרים בודאי יש לנהוג לקדש מיושב. ביאור הלכה שם ב

⁸ שנאמר בסוכות תשבו ואף על פי שאין מצוה כלל לישב ממש שתשבו הוא לשון תתעכבו כמ"ש ותשבו בקדש ימים רבים מכל מקום אין לברך אלא בשעה שניכר העכבה והקביעות דהיינו בישיבה ממש שבזה מראה עצמו שרוצה להתעכב שם אבל כל שעומד אין ניכר כלל העכבה והקביעות שאפשר שתיכף יחזור ויצא וזהו סברת הרמב"ם. שולחן ערוך הרב שם סעיף ב

⁹ דהיינו בישיבה ממש שבזה מראה עצמו שרוצה להתעכב שם אבל כל שעומד אין ניכר כלל העכבה והקביעות שאפשר שתיכף יחזור ויצא

¹⁰ מ"ב שם ס"ק ט

¹¹ "משום דכיון דתניא (מו.) נכנס לישב בה מברך אם כן צריך לסמוך הברכה לישיבה כל מה שאפשר והשתא קאמר שהעולם לא נהגו כדברי אותה ברייתא שהרי לדברי אותה ברייתא כל שנכנס לישב בה צריך לברך ואף על פי שאינו אוכל ושותה בה והעולם אין רגילים כן שהרי המנהג הוא שלא לברך על הסוכה אלא בשעת אכילה ולא כשנכנס בה לטיול ושינה ואם כן אין מברכין עליה בעבור הישיבה אלא בעבור האכילה והילכך ראוי שתתחיל הסעודה קודם שיברך כדי שתהיה הוכחה שהוא מברך בעבור הסעודה ... וצריך לומר דכיון דברכת סוכה משום אכילה אתיא מצרכי אכילה חשיבא ולא הויא הפסק דומיא (ברכות מ.) דטול ברוך או גביל לתורי דלא הוו הפסק. ב"י תרמג שם

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

ומכל מקום נוהגים העולם לברך ברכה זו אחר ברכת המוציא, לפי שברכת המוציא היא התחלת הסעודה וראו העולם להתחיל בסעודה קודם ברכת הסוכה לפי שאין מברכין ברכת הסוכה אלא בשעת סעודה, ואין ברכת הסוכה חשובה הפסק בין ברכת המוציא לאכילה כיון שברכה זו היא מצרכי הסעודה וכל שהוא לצורך הסעודה אינו חשוב הפסק.

ובסעודת שבת ויו"ט שחרית שמברך על הכוס, י"א¹² שכיון שאינו אומר קידוש היום אינו אומר לישב בסוכה קודם שתיית הכוס, לפי שצריך לסמוך ברכה זו לאכילה, אלא יברך אחר המוציא כנוצר. וי"א¹³ שגם בזה כיון שמכין עצמו בקידוש זה לאכילה יברך אותה קודם שיטעום מן הכוס. ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד¹⁴.

ואם אינו נוטל ידיו אח"כ לסעודה, רק מברך על הכוס ואוכל אחריו פת כיסגין כדי שיהיה קידוש זה במקום סעודה, לכו"ע יברך ברכת סוכה, קודם שיטעום מן הכוס¹⁵.

ב. מברך על היין ואחר כך מברך על היום שהיין גורם לקידושא שתאמר דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם

כבר נתבאר בפסחים קיד. שבקידוש ליל שבת אומר ויכלו מעומד¹⁶, שהוא עדות על בריאת שמים וארץ ועדות בעיני מעומד, ואף על פי שאומרו בתפלה חוזר ואומרו כרי להוציא בניו ובני ביתו. ואח"כ אומר בפ"ג ואח"כ קידוש. י"א¹⁷ שיעמוד כל הקידוש, וי"א¹⁸ שיכול לעמוד בשעת הקידוש,

¹² שו"ע הרב שם ומובא במ"ב ס"ק ט

¹³ לבוש, ושירי כנסת הגדולה

¹⁴ מ"ב שם ס"ק ט

¹⁵ מ"ב שם מהשע"ת

¹⁶ שו"ע ונו"כ רע"א יב

¹⁷ בב"י הביא מהכל בו (סוף סימן מ"א) שהיה לנו לקדש מעומד לכבוד המלך שאנו יוצאים לקראתו, אך לפי שאין קידוש אלא במקום סעודה, צריך לישב, דאי קאים ויתיב מיחזי כי חוכא ואטלולא. אולם הב"י מסיק דמקדש מעומד נמי, כיון דסמוך לשולחן הוא שפיר מיקרי במקום סעודה, שהרי לדעת הר"מ (פ"ו סוכה הי"ב) בחג הסוכות צריך לקדש מעומד (וכן פסק השו"ע בסימן תרמ"ג סעיף ב). ובן איש חי (סוף פרשת בראשית), וכף החיים (סקס"ב) כתבו שעל פי הסוד יש לעמוד כל הקידוש ועיין שו"ת התעוררות תשובה (סימן ק"ל), ובשו"ת דברי יציב (או"ח סימן קכ"ה).

¹⁸ רמ"א שם

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

ויותר טוב לישב שבכך נקרא יותר קידוש במקום סעודה, כיון שיושב במקום סעודתו בעת הקידוש¹⁹.

ונחלקו האחרונים במי שהיפך הסדר ובירך קודם ברכת הקידוש ואח"כ על היין, אם יצא בדיעבד. במשנ"ב²⁰ הביא מהר"ח דכשמהפכין הסדר עושין איסור, משמע שאינו לעיכובא, ויצא בדיעבד ידי חובתו. אולם בשו"ע הרב כתב, שאם עשה כבית שמאי לא יצא ידי חובתו כלל.

וכשמתחיל יתן עיניו בנרות וחוא סגולת רפואה לעינים שכהו על ידי פסיעה גסה²¹. ויש שכתבו שראוי לומר ויכלו מתוך הסידור, דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ, ואף דפסוק השגור בפי כל מותר, מ"מ במוציא אחרים באמירתו יש להחמיר שלא לומר בע"פ בכל גווני, ואין העולם נזהרים בזה²². ובשעת הקידוש בכוס של ברכה שלא יסיח דעתו. ועדיף יותר שיתן עיניו בסידור או ברכון.

דף נו:

ג. מרים בת בילגה שהמירה דתה משום ברתיה קנסינן ליה לדידיה

מעיקר הדין כהן שבתו זנתה ובגדה בבעלה, מתחלל מן הכהונה²³, ואין חייבים²⁴ לנהוג בו קדושה לתת לו עליה לתורה, או לפתוח ראשון בדבר שבקדושה. אך אין למחות בו שלא ישא את כפיו²⁵.

¹⁹ וכן הסכים בבאור הגר"א ומטעם אחר דכיון שאחד פומר חברו בעיניו קביעות שיקבעו יחד ובישיבה מקרי קביעות ולפי דבריו גם השומעים צריכין לישב וטוב ליהדר בזה לכתחלה ויש לומר דגם דעתו הוא רק לכתחלה. ועכ"פ צריך ליהדר שיקבעו השומעים עצמן יחד בעת הקידוש כדי לצאת ולא שיהיו מפורדים ומפורדים והולכים אחד הנה ואחד הנה דזה לא מקרי קביעות כלל. מ"ב ס"ק מו

²⁰ שם ס"ק סג

²¹ כי ב' פעמים נר עולה ת"ק והיא רפואה לפסיעה גסה שנומלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם. שו"ע הגר"ז שם יט

²² צי"א חלק י"ז סימן ס"ג ועיין ששכ מו לא

²³ ועיין בסדר הלכה הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יח דאי ברור לנו דאביה מחבב העבודה כראוי ומוזהיר ומצוה את זרעו על קדושתה וכבודה אלא שע"י מסית אומרים נעשתה התועבה הזאת או ע"י תוכחה מופלגת הכאה או נזיפה מרדה בו להכעיסו דשוב אי אפשר לומר שנחשד גם הוא כל כהאי גוונא הדרינן לסברה הפשוטה בש"ס דלא קנסינן לאביה בשבילה

²⁴ ומבואר במרדכי דמ"מ יש רשות לקדשו אלא שאין מחוייבין. מ"ב קבח קנג

²⁵ שהרי אפילו אם בעצמו עבר על איסור זנות ג"כ נושא כפיו כדלעיל בסל"ט וכ"ש שאין נפסל ע"י זנות בתו. מ"ב שם

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

ואם המירה את דתה וכן בנו שהמיר דתו, אינו מתחלל משום כך²⁶, אולם אם היא נשואה²⁷ מסתבר שזינתה²⁸ ומתחלל משום זנותה.

בזמן הזה אין מנהג לפסול כהן בשביל זנות או חמרת דת של בנו ובתו.

ש"ץ שבתו זינתה תחת בעלה אין למנותו לכתחלה, אך אם נעשה זה אחר שכבר נתמנה נראה שאין להורידו בשביל זה²⁹.

ד. טוב לצדיק טוב לשכיניו שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו

נראה לפרש שטוב לשכיניו שהצדיק משפיע ג"כ טוב לסביבותיו ולשכיניו³⁰ וזהו מה שיושיב הקב"ה את הצדיקים בסוכת עורו של לויתן³¹ לרמוז בזה גודל מעלת דיבוק חכמים וצדיקים שבדור כי הנה בחי' אור המקיף ומגן לכל החוסים בהם. ויפרוש כנפיו עליהם.

הדרן עלך החליל

²⁶ בשו"ע או"ח קכח מא "כתב ויש אומרים דמי שיש לו בת שהמירה לעבודת כוכבים, או שזנתה, אין מחייבין עוד לקדשו, כי אביה היא מחללת עיין במ"א שהוכיח דלא מחללת אביה רק בזנות דהו"ל לשמרה אבל לא בהמרה והא דנקט שהמירה משום דכיון שהמירה מסתמא זנתה ג"כ ומש"כ או זנתה היינו או זנתה לחוד. אולם עיין בבאר היטב שם שהביא תשובת שבות יעקב ח"ב סימן ב' שהולק עליו וכתב דל"ש בן ל"ש בת ל"ש זנות ל"ש המיר דת בכולם את אביה היא מחללת ואין מחייבין לקדשו

²⁷ שהרי אם זינתה בעודה פנויה אינן מתחלל כלל ודוקא כשזינתה ארוסה או נשואה דבהכי מיירי קרא אבל פנויה לא. מ"ב שם קנר

²⁸ ועיין ח' חתם סופר שם ומה שכתב שהמירה לעבודה זרה, רצונו לומר שהלכה ונתדבקה לאומה אחרת, שאנחנו תולים בזה חזקה כי זינתה עמהם, כי מסתמא מחמת תאוה המירה, ולולי אביה היה משמרה כראוי בילדותה לא באתה לידי מדה זו, ועל כן אביה היא מחללת, ולזה נתכוין המג"א סוף ס"ק ס"ב. וכל זה במומר בזמנינו שהולך לאומה אחרת ומתדבק בה, אבל בת כהן העובדת עבודה זרה ואינה מתדבקת לאומה מן האומות כמו שהיו עובדים עבודה זרה כשהיו יושבים על אדמתם בעונותינו הרבים, כזה אין כאן חזקה שזינתה, כי מי מישאל ישמע לה לזנות עמה.

²⁹ משנה ברורה סימן נג ס"ק עו

³⁰ כמ"ש כאן בערו"ל נ

³¹ כמ"ש תפארת שלמה מועדים שמיני עצרת

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

הדרן עלך החליל וסליקא לה מסכת סוכה

אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו
הקב"ה מה עושה נוטל עורו של לויתן ועושה סוכה לצדיקים.

יהי רצון מלפניך ה', בשם שסימתי מסכת סוכה זו בן אֶזְכָּה לישב בסכת עורו של לויתן
ויהא לימוד מסכת זו מקובל לפניך ברחמים, כאלו למדתיה בכל פרטיה ודקדוקיה ותנאיה
וכל מצות התלויים בה. ותיטיב לנו החתימה.

ונתמיד מאד בתלמוד תורתך הקדושה ללמוד וללמד, וזכות לימוד דיני ארבעה מינים
ודיני סכה נעמוד לנו שתאריך אפך עד שובנו אליך בתשובה שלימה לפניך ונתקן כל
אשר פגמנו, ונזכה לשתי שלחנות בלי צער ויגון אני ובני ביתי ויוצאי חלצי, ונהיה כלנו
שקטים ושלוים דשנים ורעננים ועובדי השם באמת לאמתו כרצונך הטוב בכלל כל בני
ישראל

ובזכות מצות סכה ובזכות מצות ד' מינים לולב ואתרוג הדם וערכה הנוהגים בחג הסוכות,
הם יתלו עמנו בצאתנו מן הסכה, ויכנסו עמנו לבתינו לחיים ולשלום, ולהיות תמיד עלינו
שמירה עליונה ממעון קדשך ולהצילנו מכל חטא ועון ומכל פגעים רעים ומכל שעות רעות
המתרגשות לבא לעולם, והערה עלינו רוח מפורם וחדש כליותינו לעבדך באמת באהבה
וביראה.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>